

DOI: 10.15330/ukrst.19.59-70
УДК 811.161.2'282.2(477.86)“19”

ДІАЛЕКТНЕ ЧЛЕНУВАННЯ ГОВОРІВ ПРИКАРПАТСЬКОГО АРЕАЛУ В ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Михайло БІГУСЯК

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» (Івано-Франківськ, Україна).
E-mail: bihusjak@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-6354-4123

У статті здійснено історіографічний огляд лінгвістичних, етнографічних праць вітчизняних та зарубіжних дослідників української мови першої третини ХХ століття, у котрих приділяється увага діалектному членуванню української мовної території. До уваги взято дослідження А. Кримського, В. Гнатюка, представників Московської діалектологічної комісії – М.М. Дурново, М.М. Соколова, Д.М. Ушакова – І. Зілинського, В. Ганцова, Я. Янова, Б. Кобилянського, які присвячені проблемам групування наріч і говорів української мови в цілому, а також досить складного у цьому плані Карпатського ареалу. Звернуто також увагу на усталення наукових підходів та застосування новітніх методів щодо діалектного групування наріч і говорів на основі диференційних ознак, з'ясування їх типологічних зв'язків, описи генези цих мовно-територіальних утворень, зв'язок їх з колишніми родоплемінними діалектами. Кожну працю проаналізовано під кутом зору виокремлення діалектних меж говорів прикарпатського ареалу: гуцульського, бойківського, покутського, наддністрянського та перехідних чи мішаних говірок. Акцентовано на тому, що найбільше відповідають реальній дійсності межі гуцульського говору у дослідженні Б. Кобилянського. Відзначено, що у дослідженнях цього періоду практично не використовується назва наддністрянський говір, більш уживаною є назва галицький чи опільський діалект. Подано інтерпретацію перших лінгвістичних карт та їх описів, що додаються до окремих досліджень.

Ключові слова: історія діалектної класифікації українських говорів, говори і говірки Прикарпаття, лінгвогеографічна карта, діалектна межа, перехідні зони.

Постановка проблеми. Ареальний аспект дослідження мовних явищ, який є визначальним при з'ясуванні територіального членування говорів, визначенні діалектних меж, належить до актуальних завдань українського мовознавства.

Аналіз досліджень. Виокремлення діалектних меж кожного говору, що побутує у Прикарпатському ареалі, має свою тривалу історію. Нами вже здійснено історіографічний аналіз лінгвістичних праць дослідників української мови ХІХ століття, у яких приділялась увага діалектному членуванню української мовної території. До уваги взято дослідження М. Максимовича, І. Вагилевича, Я. Головацького, О. Потебні, О. Соболевського, О. Шахматова у котрих розглядаються проблеми групування наріч і гово-

рів карпатського ареалу, визначення їх меж у зонах скупчення цих мовно-територіальних утворень [2, 35–41].

Метою цього дослідження є аналіз праць вчених-мовознавців першої третини ХХ ст., в котрих основну увагу зосереджено на спробах групування українських діалектів, окреслення їх меж, особливостях діалектної диференціації українських говірок Прикарпаття.

Виклад основного матеріалу. До таких праць, що вийшли друком на початку минулого століття, слід віднести «Українську граматику» А. Кримського (1907 р.). У вступі до цієї праці автор відзначає, що українська мова не скрізь однакова, що вона розпадається на багато говорів, однак «...всі ті говори можна гуртом поділити на дві великі групи, або ж на дві великі вітки: західньо-малоруську і східньо-малоруську. Західньо-малоруською мовою (або точніш – нечисленними західномалоруськими говорами) балакає: вся Австрійська Вкраїна (Галичина, Буковина, Угорська Русь [13, 22]. В обидвох групах дослідник виокремлює архаїчні (стародавні) говори і новітні: «Архаїчні говори західньо-малоруської мови – це ті, якими говорять гірські люди в Карпатах (в Австро-Угорщині) та на Підляшшю (в Російській державі)». Як бачимо, конкретних назв таких говорів А. Кримський не подає, а також не називає певних діалектних особливостей, на котрих базується його поділ. Уже у пізнішій праці «Нариси з історії української мови...», що вийшла у 1922 році у співавторстві з О. Шахматовим, він наводить 8 морфологічних та фонетичних ознак, що протиставляють названі групи говорів [16, 91–92]. Такі поділи українських говорів на два наріччя: західномалоруське і східномалоруське, що зробив А.Кримський на протиположності поділу О.Соболевського на північномалоруське і південномалоруське, були «не стільки діалектологічними, скільки географічними, – зазначає А. Москаленко, – І поділ А. Кримського є неорганічний, штучний, антиісторичний, зроблений також на підставі тільки деяких спеціально дібраних рис» [14, 35].

Серед перших студій про говори досліджуваного нами ареалу є праця І. Верхратського «Дещо до говору Буковинсько-руського», що опублікована в 1908 році [3, 423–432]. Дослідник досить своєрідно окреслює межі проживання буковинсько-руських русинів і зазначає, що вони «діляться на властиві Руснаки с.є. жителів переважно долів і горбів і Гуцули або жителі гірські» [3, 423]. Однак щодо мовних особливостей їх важко відокремити: «Під зглядом якимовим становлять они часть говора Русинів званого покутським і можуть поділитися на північно-покутський (часом невластиво називаний також ополянський) і полуднево-покутський або гуцульський. Оба тоті підговори (північно-і полуднево-покутський) суть з собою так споріднені, що їх годі різко виділити» [3, 423]. Далі автор наводить 27 фонетико-морфологічних «прикмет», які характерні для південно-покутського, тобто, гуцульського говору. Як бачимо, вже на початку століття дослідники вказують на певні труднощі при відокремленні покутського говору від гуцульського, на складність визначення їх меж.

Частково щодо меж поширення гуцульського говору йдеться у другій частині передмови до «Народних оповідань про опришків», яку Володимир Гнатюк опублікував у 1910 році. Вчений зауважує: «Звертаю одна-

че при тім увагу, що лише записи з Косівського, Надвірнянського і Печеніжинського повіту репрезентують гуцульський діалект, інші стоять уже поза його межами... в Надвірнянщині гуцульський діалект полягає вже сильно іншим впливам, тому не можна його вважати за взірцевий» [6, 123]. Дослідник, на нашу думку, вказує на ядро гуцульського говору, що знаходиться у тодішньому Косівському повіті, і на перехідні говірки цього говору, що починаються на теренах Надвірнянщини. Є й інші цікаві думки у цій передмові щодо особливостей гуцульського говору, що дало підстави Й. Дзензелівському зауважити, що дослідження «відзначається тонкою спостережливістю автора, його вмінням узагальнювати найхарактерніше і найсуттєвіше» [8, 214]. А М. Мушинка слідом за Й. Дзензелівським наголошує, що до появи обширної статті Б. Кобилянського «Гуцульський говір і його відношення до говорів Покуття» (1928) ця праця В. Гнатюка була найдосконалішою і на сьогодні не втратила свого наукового значення [15, 158].

У 1914 році у Записках НТШ була опублікована праця Івана Зілинського «Проба упорядкування українських говорів», метою котрої було подати у загальних рисах поділ українських говорів на головні групи – наріччя і піднаріччя. Його поділ ґрунтується за визначенням ученого «... виключно тільки на одній zasadі с.е. на звукових признаках, які розуміється, не вичерпують цілої суті говорів, одначе є із всіх відділів лінгвістики найважливіші і найбільше постійні» [11, 337]. Таких звукових критеріїв автор виділяє 12 [11, 342] і на основі їх географічного розміщення виокремлює дві головні групи говорів в українській мові або два наріччя: А) південно-східне і Б) південно-західне [11, 362]. Ареали поширення цих двох наріччя І. Зілинський визначив приблизно так: «В Австро-Угорщині займає вона (північно-західна група говорів. – М. Б.) майже цілу полосу Карпат т.зн. майже всі українські говори по угорським боці; в Галичині: говори Лемків. Замішанців, Бойків, в части Гуцулів, і долівський (в долині Сяну); в Росії: переважну часть новоутвореної губернії холмської, південну часть губернії гродненської, минської, чернігівської, північні частини губ. волинської, київської та полтавської, південно-західний угол губ. курської і північно-західний кут харківської губернії. Вся остання українська язикова територія належить до південно-східної групи говорів» [11, 363].

У кожному із визначених нарічч, дослідник також на основі фонетичних рис виділяв піднаріччя: у північно-західному – північноукраїнське і карпатське; у південно-східному – східне (наддністрянське) і західне.

Говори сучасного Прикарпаття у цій класифікації віднесено до карпатського піднаріччя: гуцульський, бойківський, а також покутський чи інша назва північно-покутський, які також на основі відмінностей у наголошуванні належать до східних говорів, з рухомим наголосом [11, 365].

До західних або посередніх говорів, за визначенням дослідника, потрапив наддністрянський говір в Галичині, в північній Буковині, «в західній части подільської та бесарабської губернії» [11, 368].

Поділ говорів української мови на два наріччя згодом не витримав критики. «У своїй класифікації І. Зілинський зробив ту ж саму помилку, що і О.І. Соболевський, звівши до однієї групи говори північні і карпатські, – зауважує А.А. Москаленко, – водночас, таким чином, розірвавши

органічно цілу південно-західну групу говорів між північно-західним і південно-східним наріччям» [14, 37]. Іншою хобою цього поділу є те, що значну частину карпатських північних говорів охарактеризував як «змішані і перехідні говори, що творять переходову ступень з одної сторони до говорів південно-східної групи, а з другого боку до суміжних говорів чужих мов» [11, 364]. Серед карпатських, «змішаних й перехідних», наводяться досліджувані нами галицькі, бойківські та гуцульські говірки. Також перехідними між карпатськими й східними говорами вважав дослідник наддністрянські говірки Галичини [11, 368]. Помилковість віднесення названих вище говорів, як перехідних чи мішаних, на сьогодні доведена і не потребує, на нашу думку, коментарів.

Питанням класифікації українських діалектів присвячена третя частина колективної праці «Опыт диалектологической карты русского языка в Европе» авторства М.М. Дурново, М.М. Соколова, Д.М. Ушакова, що вийшла у Москві у 1915 р. у серії праць Московської діалектологічної комісії [9, 58–75]. Автори дослідження на основі тільки фонетичних ознак виділяють три групи говорів (три наріччя): південномалоруську, північно-малоруську і карпатську чи карпатсько-угорську. У межах південномалоруської групи виокремлюють спочатку північну і південну підгрупи, а додавши до фонетичних ознак, ще декілька морфологічних уже у цьому ж наріччі виокремлюють 4 підгрупи говорів: 1) східно-українську, 2) західно-українську, 3) галицьку, що побутує в Галичині (крім гірських її частин) і в частині Буковини і 4) «близьку до галицької гуцульську – на Карпатах» [9, 63–64]. У примітках до праці дослідники детальніше подають межі побутування говорів, напр.: «бойки населяють схили Карпат приблизно між р.р. Сяном і Лімницею» [9, 107]. «Приблизно північно-західною межею території гуцулів можна вважати р.Лімницю, праву притоку Дністра: на південному сході вони займають південно-західну частину Буковини і на південну західі – південні схили Карпат (тільки їх верхню частину). Власне «гуцулами» звичайно називають тільки тих гуцулів, що живуть в Галичині між ріками Лімницею і Білим Черемошем. Але в діалектологічному відношенні від гуцульських говорів неможливо відокремити руських говорів жителів Покуття і більшої частини Буковини» [9, 108]. Як бачимо, межі побутування бойківського, гуцульського говорів на території Прикарпаття дослідники окреслили більш-менш правильно, однак твердження про неможливість відокремлення покутського говору від гуцульського є хибним. У цій праці зовсім не згадується про наддністрянський говір, можливо, це пояснюється тим, що у дослідників не було діалектних записів із Наддністрянщини. Цікавим, на нашу думку, є спостереження про те, що вже на початку минулого століття «карпатські говори Галичини знаходяться під сильним впливом літературної малоруської мови і говорів північно-східної Галичини і поступово втрачають свої характерні особливості» [9, 108].

Праця московських діалектологів на фоні попередніх праць початку минулого століття вирізняється багатством фактичного матеріалу та добрим аналізом та узагальненням наявної на той час літератури з питань східнослов'янського мовознавства. Однак вона ж не позбавлена певних вад, на що вказували А.А. Москаленко [14, 39], С.П. Бевзенко. Останній

дослідник зауважує: «Зрозуміла річ, що вузькість критеріїв, які бралися в основу авторами цієї праці, негативно відбивалися на самій схемі класифікації українських говорів, запропонованій ними. Повне ігнорування граматичних (морфологічних і синтаксичних) та лексичних діалектних відмінностей не могло сприяти виявленню справжніх взаємовідносин поміж українськими діалектами, а отже й створенню справді наукової класифікації українських говорів» [1, 25–26]. Зазначимо також, що детальний огляд рецензій на цю працю, зокрема трактування її української частини подає у статті «Бібліографічний огляд української діалектології за р.р. 1914–1927» Василь Дем'янчук [7, 171–180].

Широкої популярності у науковому світі в 20–30 роках ХХ століття набула праця Всеволода Ганцова «Діалектологічна класифікація українських говорів (з картою)», що появилася у 1923 році [4, 1–69]. У цій обширній статті В. Ганцов детально проаналізував основні критерії, на яких базувались попередні класифікації, і розробив наукові засади діалектного членування української мови [5, 93].

Усю українську мовну територію він поділяє на два наріччя: 1) північноукраїнське, 2) південноукраїнське, у межах останнього розрізняє дві групи говорів або два піднаріччя: а) південно-західне і б) південно-східне. Новизна підходу вченого до класифікації наріч, а в їх межах груп – говорів, полягала в тому, що, як зазначає В. Дем'янчук, «Автор не обмежився на систематизації українських говірок у сьогоднішньому їх стані, а дає генезу їх класифікації, до того-ж і критерій для свого поділу бере такий, що досі в українській діалектологічній літературі зовсім не брався на увагу – а саме давню відмінність у квантитавних відношеннях» [7, 173]. Враховуючи ці критерії, на нашу думку, В. Ганцову вдалося довести, що «південно-західна група українських говорів справді становить певну діалектологічну цілість, як така, відмінна від північної» [4, 35]. Щодо меж цієї групи, то вчений зауважує, що «їх можна встановити тільки приблизно». До західних він відносить... всі говори Галичини, Буковини та Угорської Руси, всі говірки бесарабські, подільські (хіба що без невеликої південно-східної частини), західні київські (Уманський, Липовецький, частина Тарашанського і Бердичівського п.п), південно-західної частини Волині (Староконстантинівський, Крем'янецький і почасти Володимирський) і почасти говірки холмські (суміжні з Галичиною)» [4, 34–35]. Схвальним є те, що дослідник намагається у межах цієї південно-західної діалектної єдності виокремити дрібніші територіальні утворення – говори: карпатсько-угорсько-надсянські, наддністрянські (галицько-буковинсько-подільські) і галицько-холмсько-волинські (по верхів'ях Буга) [4, 51].

У VI розділі цього дослідження В. Ганцов, порівнюючи дані давньої української етнографії, історії, історичної географії, приходять до висновку, що «сьогочасний поділ української мовної території на головні діалекти, дійсно, більш-менш відповідає поділові на племінні групи давнього східного слов'янства на українській території» [4, 58]. Досліджувану нами територію у минулому заселяли тиверці, уличі і хорвати, хоча чіткого поділу між цими племінними угрупованнями важко зробити, зауважує вчений [4, 58].

До цього дослідження автор додає «Діалектологічну карту України», на котрій позначено два наріччя: північно-українське та південно-українське, в межах останнього виокремлено I. Говори південно-західні, II. Говори південно-східні, штрихуванням позначено територію перехідних говорів, поділу на дрібніші діалектні групи на карті не показано. Щодо меж наріч та говорів, то В. Ганцов зазначає таке: «Самі межі, розуміється, тільки більш-менш відповідають реальним діалектичним відносинам, бо визначити їх докладно при сучасному стані української діалектології – річ неможлива» [4, 66].

Ця праця викликала жвавий інтерес у науковців і на її адресу було висловлено чимало критичних зауважень, часто слушних, як з боку сучасників В. Ганцова, так і в пізніші часи. Так С.П. Бевзенко зазначає: «Найвразливішим місцем класифікації В. Ганцова було об'єднання південно-західних і південно-східних українських говорів в одне наріччя (південно-українське), протиставлюване північному, що було зроблено ним у більшій мірі за генетичним принципом, ніж за дійсними взаємовідносинами поміж цими двома групами діалектів, що склалися на сьогодні» [1, 32]. Однак тут же у примітках, С. Бевзенко зазначає, що повністю заперечувати впливу південно-західних говорів на оформлення сучасного мовного обличчя південно-східних говорів не доводиться, оскільки незаперечним фактом є значне дозаселення цих земель вихідцями з території південно-західних говорів, зокрема з Поділля, Галицької Наддністрянщини і навіть району Карпат [1, 32].

Огляд рецензій на працю В. Ганцова, а також свої зауваги висловив його сучасник І. Зілинський у статті «До питання про діалектологічну класифікацію українських говорів» – 1925 р. [11, 1–19]. Висловивши ряд критичних зауважень щодо основних критеріїв діалектної класифікації Ганцова, І. Зілинський у цій статті приходить до висновку, що українські говори слід поділяти не на дві групи, як він відстоював раніше, а на три: говори східні, західні й північні [11, 19]. Правда, такий поділ він вважав тимчасовим та чисто географічним і у 1933 році він знову повернувся до свого попереднього поділу на два наріччя.

Видатний український філолог Володимир Шевельов у спеціальному нарисі про В. Ганцова відзначив, що «наука української історичної діалектології створена в своїх основах Ганцовим. Від неї відкривається широкий шлях до по-новому насвітленої, досконалішої історії української мови і історії слов'янських мов взагалі». У цій же праці В. Шевельов наголошує на тому, що «І. Зілинський приймає важливий висновок діалектологічних дослідів Ганцова про неможливість зв'язувати генетично північноукраїнські говірки з українськими карпатськими говірками (сюди ж відносили також бойківські говірки досліджуваного нами ареалу – уточнення наше. – М. Б.), як він припускав давніше, і – що ще істотніше – відмінності акцентуаційної системи погоджується вважати за вихідний пункт класифікації українських говірок» [17, 54–55].

На початку 20-х років минулого століття розпочинається львівський період у житті відомого польського вченого Яна Янова. У 1926 році він опублікував вірцеву на той час габіталіційну працю про говірку свого

рідного села «Говірка Малоруська Мошковець і Сівки Наддністрянської з увагою до навколишніх сіл». Молодий дослідник дуже детально описує фонетичні, граматичні та лексичні риси цих говірок, подає словничок та добірку діалектних текстів. Межі досліджуваних говірок він визначає так «говірка описуваної місцевості є до певного ступеня перехідною від бойківських до гуцульських з однієї і до центрально-галицьких з другої сторони» [18, 6]. Сумнівним, на нашу думку, є твердження щодо ознак перехідності цих говірок до гуцульських, хоча з іншими твердженнями вченого слід погодитись, оскільки це середньонаддністрянські говірки, що належать до центрально-галицьких і є перехідними до бойківських.

В іншій студії «Уваги до гуцульських діалектів, сліди їх стосунків з польською мовою та корінним населенням Червенських городів» автор так описує межі цих говірок: «Гуцульські діалекти займають найбільший трикутник, висунутий до південного сходу Польщі, який лежить на схід від Лімниці, на південь від Делятина, Косова, Кут, аж до кордону, крім того говори ці сягають на сусідні терени Румунії (Буковина з південно-західною Польщею від неї) і Чехословаччини» [19, 51]. У цей період автор записує діалектний матеріал з теренів Гуцульщини і Покуття для майбутнього Атласу цих говорів.

Проблемам дослідження двох говорів південно-західного наріччя: гуцульському і покутському, присвячена стаття Б. Кобилянського «Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття», яка вийшла в першому випуску «Українського діалектологічного збірника» [12, 1–92]. У підрозділі «Огляд діалектологічних класифікацій» автор коротко розглядає попередні класифікації українських діалектів, ширше зупиняється на працях Зілинського, Дурново (Соколов-Ушаков) і Ганцова. Він справедливо зауважує, що різниці в поділах говорів окремими діалектологами виникають через те, «що дослідники-класифікатори не могли чи не зуміли на всіх місцях з однаковою послідовністю перевірити, порівняти і застосувати свої критерії» [12, 6]. На основі діалектних рис гуцульського говору він доводить помилковість віднесення його, як і всіх карпатських говорів, до північно-західної групи. Подібну хибу щодо карпатсько-угорських говорів дослідник помічає у класифікації Ганцова і одночасно погоджується з тим, що «до південно-західних можна сміливо зарахувати говори східно-галицькі, наддністрянські, покутські, гуцульські, північно-буковинські і т. д. (далі на схід і південь)» [12, 8].

Особливо важливим у цій праці, на нашу думку, є те, що Б. Кобилянський окреслює межі гуцульського говору: «північно-західну границю з галицького боку творить ріка Лімниця – правий доплив Дністра; відсіля простягається діалектична смуга – південний схід здовж Карпатського ланцюжка аж до того кута, де Галичина межує з Буковиною; цю границю переходить вона і захоплює собою досить широку смугу північно-західної Буковини. На південних стоках Карпат мало знаходимо осель – головно і північно-східній частині Мараморського комітату – де переважає цей говір. Цілкові інакший образ стає перед нами на карпатському підгір'ю по північному боці: тут виповнює собою гуцульський говір у густо-замкненій масі чималий обшир підгірського краю; починаючи від північно-західно-

го сусідства з бойками, де смуга його найвужча продовжується на південь, розростаючись рівночасно на схід, де межує з говором Покуття; границя східня (від Покуття) дуже плавка і не дається легко визначити» [12, 11]. Далі автор конкретизує місцевість, де живуть гуцули в Галичині, і називає три тодішні повіті: Косів, Печеніжин, Надвірна, що охоплюють 53 населених пункти. На той час це була новаторська праця, яка вводила у науковий світ новий багатющий фактичний матеріал з фонетики, морфології та лексики одного говору і демонструвала його застосування при виокремленні діалектних меж.

Зроблений нами короткий огляд праць з української діалектології першої третини ХХ століття уповноважує на певні висновки та узагальнення. У цих дослідженнях, як і у минулому, дослідники-діалектологи поглиблювали визначення термінів «наріччя», «говір», «група говорів», значно розширили географію досліджень та їх проблематику. Центр уваги в дослідників української діалектології переміщується на опис генези цих мовно-територіальних утворень, зв'язок їх з колишніми родоплемінними діалектами. Найбільше праць цього періоду, за нашими спостереженнями, присвячено класифікації українських діалектів, поглибленню методів та розробці критеріїв до визначення диференціальних ознак говорів. У вітчизняній діалектологічній науці все більше значення починають відігравати методи лінгвістичного картографування, що дають змогу точніше визначити межі поширення діалектних явищ, окремих діалектів зокрема, а також звертається увага на перехідні та змішані говори.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Практично у кожній лінгвістичній студії цього періоду приділяється увага діалектній диференціації у Прикарпатському ареалі. Найближчими до реальної дійсності визначено межі гуцульського говору у дослідженнях Б. Кобилянського, однак межі покутського діалекту окреслено досить побіжно. Це відноситься також і до меж наддністрянського говору на досліджуваній території, який у цих працях називають галицьким, опільським і рідше – наддністрянським. Перспективи майбутніх досліджень убачаємо в подальших історіографічних оглядах праць ХХ–ХХІ століть, предметом опису котрих є ареальні особливості говірок Прикарпаття, а також складні діалектні взаємовідносини поміж цими архаїчними говорами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевзенко С. З історії української діалектології. Вступ до української діалектології. Одеса : Вид-во ОДУ, 1965. С. 30–50.
2. Бігусяк М. Діалектне членування говорів Прикарпаття у лінгвістичних студіях ХІХ століття. *Славістичні студії. Етнолінгвістика і міжкультурна комунікація*. 5. Люблін : Видавництво Католицького Люблінського Університету Іоанна Павла ІІ. 2018. С. 35–41.
3. Верхратський І. Дещо до говору Буковинсько-руського. *Zbornik u slavu V. Jagić'a*. Berlin, 1908. S. 423–432.
4. Ганцов В. Діалектологічна класифікація українських говорів (з картою). Київ, 1923. Окрема відбитка з «Записок Історично-філологічного Відділу», кн. ІV (1923). С. 80–144.

5. Ганцов Всеволод Михайлович. *Енциклопедія «Українська мова»*. 3-тє вид., зiзмiнами i доп. Київ, 2007. 93 с.
6. Гнатюк В. Народні оповiдання про опришкiв. Вибрані статті про народну творчiсть. *ЗНТШ*. Т. 201: Фiлологiчна секцiя. Нью-Йорк, 1981. 288 с.
7. Дем'янчук В. Бiблiографiчний огляд української дiялектологiї за рр. 1914–1927. *Український дiялектологiчний збiрник*. Книжка I. Київ, 1928. С. 171–180.
8. Дзензелiвський Й. Володимир Гнатюк як мовознавець. *Науковий збiрник МУК*. Т. 7. Пряшiв, 1976. С. 207–250.
9. Дурново Н., Соколов Н., Ушаков Д. Опыт дiялектологической карты русского языка в Европе. Москва, 1915. Вып. 5. С. 58–75.
10. Зiлинський I. До питання про дiялектологiчну класифiкацiю українських говорiв. *ЗНТШ*. Т. 141–143. Львiв, 1925. С. 1–19.
11. Зiлинський I. Проба упорядкування українських говорiв. *ЗНТШ*. Т. 117–118. Львiв, 1914. С. 333–375.
12. Кобилянський Б. Гуцульський говiр i його вiдношення до говору Покуття. *Працi дiялектологiчної Комiсiї*. Кн. 1. Київ, 1928. С. 1–92.
13. Кримський А. Украинская граматика. Москва, 1907. Т. 1.
14. Москаленко А. Нарис iсторiї української дiялектологiї. Одеса, 1961. 37 с.
15. Мушинка М. Володимир Гнатюк. Життя та його дiяльнiсть в галузi фольклористики, лiтературознавства та мовознавства. *ЗНТШ*. Т. 207: Працi фiлологiчної секцiї. Париж; Нью-Йорк; Сiдней; Торонто, 1987. С. 149–184
16. Шахматов О., Кримський А. Нариси з iсторiї української мови. Київ, 1922.
17. Шевельов Ю. Портрети українських мовознавцiв. Київ: Академiя, 2002. 132 с.
18. Janów J. Gwara małoruska Moszkowiec i Siwki Naddniestrzańskiej z uwzględnieniem wsiokolicznych. Lwow: Nakladem Towarzystwa Naukowego, 1926. 232 s.
19. Janów J. Uwagi o gwarach huculski śladachich stosunków z polszczyzną oraz o pierwotnej ludności Ziemi Czerwieńskiej. *Sprawosdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie*. Rocznik VIII. 1928. Zeszyt 2. S. 51–59.

REFERENCES

1. Bevzenko, S. (1965). Z istorii ukrainsoi dialektolohii. Vstup do ukrainsoi dialektolohii [From the history of Ukrainian dialectology. Introduction to Ukrainian dialectology]. Odesa: Vyd-vo ODU. S. 30–50. [in Ukrainian]
2. Bihusiak, M. (2018). Dialektne chlenuvannia hovoriv Prykarpattia u lnhvistychnykh studiiakh XIX stolittia [The dialectal division of the dialects of the Precarpathians in linguistic studios of the 19th century]. *Slavistychni studii. Etnolinhvistyka i mizhkulturna komunikatsiia*. 5. Liublin: Vydavnytstvo Katolytskoho Liublińskiego Uniwersytetu Ioanna Pavla II. S. 35–41. [in Polish]
3. Verkhratskyi, I. (1908). Deshcho do hovoru Bukovynsko-ruskooho [Somewhat to the speech of Bukovinsky-russky]. *Zbornik u slavu V. Jagica. Berlin*. S. 423–432. [in Germany]
4. Hantsov, V. (1923). Dialektolohichna klasyfikatsiia ukrainskykh hovoriv (z kartoiu). [Differential classification of Ukrainian dialects (with map)]. Kyiv. Okrema vidbytko z «Zapysok Istorychno-filolohichnoho Viddilu», kn. IV. S. 80–144. [in Ukrainian]
5. Hantsov, V. M. (2007). Entsyklopedija «Ukrainska mova». 3-tie vyd., zi zmi-namy i dop. Kyiv. [in Ukrainian]
6. Hnatiuk, V. (1981). Narodni opovidannia pro opryshkiv [Folk stories about Opryshki]. Vybrani statii pro narodnu tvorchoist. *ZNTSh*. Т. 201: Filolohichna sektsiia. New York. [in American]

7. Demianchuk, V. (1928). Bibliografichniy ohliad ukrainskoi diialektolohii za rr. 1914–1927. [Bibliographic review of Ukrainian dialectology for the years 1914–1927]. *Ukrainskyi diialektolohichnyi zbirnyk*. Knyzhka I. Kyiv. S. 171–180. [in Ukrainian]
8. Dzendzelivskiy, Y. (1976). Volodymyr Hnatiuk yak movoznavets [Volodymyr Hnatiuk as a linguist]. *Naukovyi zbirnyk MUK*. T. 7. Priashiv. S. 207–250. [in Slovakian]
9. Durnovo, N., Sokolov, N., Ushakov, D. (1915). Opyt dyalektolohycheskoi karty russkoho yazyka v Evrope [Experience of the dialectological card of the Russian language in Europe]. Vyp. 5. Moskva, S. 58–75. [in Russian]
10. Zilynskiy, I. (1925). Do pytannia pro diialektolohichnu klasyfikatsiiu ukrainskykh hovoriv [On the issue of the active classification of Ukrainian dialects]. *ZNTSh*. T. 141–143. Lviv. S. 1–19. [in Ukrainian]
11. Zilynskiy, I. (1914). Proba uporiadkuvannia ukrainskykh hovoriv [An attempt to streamline Ukrainian dialects]. *ZNTSh*. T. 117–118. Lviv. S. 333–375. [in Ukrainian]
12. Kobylanskyi, B. (1928). Hutsulskiy hovir i yoho vidnoshennia do hovoru Pokuttia [Hutsul dialect and its relation to Pokutty's talk]. Pratsi diialektolohichnoi Komisii. Kn. 1. Kyiv. S. 1–92. [in Ukrainian]
13. Krymskyi, A. (1907). Ukraynskaia hramatyka [Ukrainian grammar]. Moskva. T. 1. [in Russian]
14. Moskalenko, A. (1961). Narys istorii ukrainskoi diialektolohii [Essay on the history of Ukrainian dialectology]. Odesa. [in Ukrainian]
15. Mushynka, M. (1987). Volodymyr Hnatiuk. Zhyttia ta yoho diialnist v haluzi folklorystyky, literaturoznavstva ta movoznavstva [Volodymyr Hnatiuk. Life and his activities in the field of folklore, literary criticism and linguistics]. *ZNTSh*. T. 207 : Pratsi filolohichnoi sekcii. Paryzh ; New-York ; Sidney-Toronto. S. 149–184 [in Ukrainian]
16. Shakhmatov, O., Krymskyi, A. (1922). Narysy z istorii ukrainskoi movy [Essays on the history of the Ukrainian language]. Kyiv. [in Ukrainian]
17. Shevelov, Yu. (2002). Portrety ukrainskykh movoznavtsiv [Portraits of Ukrainian linguists]. Kyiv : Akademiia. [in Ukrainian]
18. Janów, J. (1926). Gwara małoruska Moszkowiec I Siwki Naddniestrzańskieje z uwzględnieniemwsiokolicznych. Lwow : Nakładem Towarzystwa Naukowego. [in Polish]
19. Janów, J. (1928). Uwagi o gwarach huculski śladachich stosunków z polszczyzną oraz o pirwotnej ludności Ziemi Czerwieńskiej. *Sprawosdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie*. Rocznik VIII. Zeszyt 2. S. 51–59. [in Polish]

**DIALECT DIFFERENTIATION OF THE APPEAL OF THE
PRECARPATHIAN AREAL IN THE LINGUISTIC STUDIES OF THE FIRST
THIRD OF THE 20TH CENTURY**

Myhajlo BIHUSJAK

Candidate of Philology,

Associate Professor of the Ukrainian Language Department,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine, Ivano-Frankivsk).

E-mail: bihusjak@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-6354-4123

The article presents a historiographical survey of linguistic, ethnographic works of domestic and foreign researchers of the Ukrainian language of the first third of the twentieth century, in which attention is paid to the dialectal division of the Ukrainian

language territory. The study of A. Krimsky, V. Gnatyuk, representatives of the Moscow Dialectological Commission – M.M. Durnov, M.M. Sokolov, D.M. Ushakov – I. Zilinsky, V. Gantsov, I. Yanov, B. Kobylansky, which are devoted to the problems of grouping plots and tales of the Ukrainian language as a whole, as well as the rather complicated Carpathian range in this regard. The attention is also paid to the establishment of scientific approaches and the application of the newest methods for the dialectal grouping of dialects and tales on the basis of differential attributes, to find out their typological links, descriptions of the genesis of these language-territorial formations, their connection with the former tribal dialects. Every work is analyzed from the perspective of the separation of the dialectal boundaries of the Precarpathian range: Hutsul, Boyky, Pokuttyan, Naddnistrrian, and transitional or mixed dialects. The emphasis is placed on the fact that the limits of the Hutsul dialect correspond most closely to the research of B. Kobylansky. It is noted that in the studies of this period, the name of the Naddniestrrian dialect is practically not used, and the name Galician or Opillian dialects is more commonly used. The interpretation of the first linguistic maps and their descriptions, which are attached to separate researches, are presented.

Keywords: *history of dialectal classification of Ukrainian dialects, spoken and dialects of Precarpathian, linguistic geographic map, dialectal boundary, transitional zones.*

*Статтю подано до редколегії 21.09.2018.
Статтю рекомендувала до друку кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник Ганна Дидик-Меуш.*